

Principalele modificări aduse în materie civilă de Legea nr. 202/2010

*Dan Manea, judecător,
Judecătoria Sectorului 6 București*

*Ionuț Militaru, judecător,
Judecătoria Sectorului 6 București*

La Loi n° 202/2010 est destinée à accélérer les procès pendants devant les tribunaux. La loi apporte des changements très importants visant plusieurs institutions du Code de procédure civile tels que la compétence, la procédure de comparution, la communication des documents, les règles d'administration des preuves, la procédure de divorce, l'exécution forcée, les pourvois etc.

Nous considérons que malgré quelques défauts sur lesquels nous n'avons pas insisté, la loi sera un réel progrès vers la réduction de la procédure, mais, en même temps, elle doit être accompagnée par une campagne de responsabilisation de tous les acteurs impliqués dans l'acte de justice puisque c'est facile d'observer que la célérité implique inévitablement des cas de caducité ou la limitation de certains droits.

Tout de même, le caractère « définitif et irrévocable » (et non pas « définitif et irrémédiable ») des jugements dans le premier et dernier ressort doit être un facteur de responsabilisation du juge appelé à dire le droit et non un dégageant de la pression par rapport à la solution prononcée.

Scopul declarat de legiuitor al Legii nr. 202/2010⁶⁷ privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor (în continuare, *brevitatis causa*, numită *Legea*) este acela al accelerării soluționării proceselor aflate pe rolul instanțelor de judecată, constituind și o punte pentru aplicarea noilor coduri de procedură.

În cele ce urmează ne propunem a analiza câteva dintre modificările

aduse, în principal, Codului de procedură civilă, dar și celorlalte legi în materie civilă.

Înainte de a prezenta aceste modificări, menționăm că potrivit art. XXVIII din Lege acest act normativ intră în vigoare la 30 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, cu excepția prevederilor privind divorțul pe cale administrativă și pe cale notarială, care

⁶⁷ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010.

intră în vigoare în termen de 60 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ca atare, legea va intra în vigoare la data de 25 noiembrie 2010, iar prevederile privind divorțul pe cale administrativă și pe cale notarială vor intra în vigoare la data de 25 decembrie 2010.

1. Norme de competență

1.1. O primă modificare adusă prin legea analizată în prezentul studiu privește competența judecătorei, modificare ce privește – totodată – și căile de atac ce pot fi exercitate în anumite cauze cu o valoare redusă. Astfel, la articolul 1, după punctul 1 se introduce punctul 1¹, cu următorul cuprins: “1¹. în primă și ultimă instanță, procesele și cererile privind creanțe având ca obiect plata unei sume de bani de până la 2.000 lei inclusiv”.

În legătură cu această completare, art. 299 C.pr.civ. va fi completat cu alin. 1¹, potrivit căruia nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 1 pct. 1¹.

După cum se poate observa, modificarea are în vedere numai cererile care au ca obiect plata unor sume de bani, iar nu orice alt litigiu patrimonial, cu o valoare de cel mult 2.000 de lei.

Pe de altă parte, chiar dacă sentința care soluționează un astfel de litigiu pe calea dreptului comun nu este supusă nici unei căi de atac, nu trebuie uitat că, potrivit dispozițiilor O.G. nr. 5/2001 și ale O.U.G. nr. 119/2007, debitorul beneficiază de calea de atac a cererii în anulare, în conformitate cu principiul *specialia generalibus derogant*.

Problema care se pune în legătură cu această completare a art. 1 C.pr.civ., este aceea dacă aceasta este o normă

juridică ce privește competența materială a judecătorei sau una ce privește calea de atac ce poate fi exercitată împotriva unor sentințe pronunțate în cauze care au un obiect redus.

Apreciem că noul text privește irevocabilitatea unui anumit gen de litigii. Cu toate acestea, ne întrebăm de ce legiuitorul a ales să completeze în acest mod art. 1 C.pr.civ. și art. 299 C.pr.civ.

O posibilă explicație ar putea fi aceea că, dacă legiuitorul ar fi ales să nu completeze aceste două texte, atunci toate procesele și cererile privind creanțe având ca obiect plata unei sume de bani de până la 2.000 lei inclusiv ar fi fost judecate în primă și ultimă instanță.

Astfel, litigii de dreptul muncii sau de contencios administrativ, prin care se solicita numai plata unei sume de bani de până la 2.000 de lei, s-ar fi soluționat prin sentințe irevocabile.

Considerăm că, alegând să modifice art. 1 și art. 299 C.pr.civ., legiuitorul a ales să sustragă controlului unei instanțe superioare numai litigiilor, civile sau comerciale, cu o valoare redusă, de o mai mică importanță, aflate în competența judecătorei, iar nu și a celorlalte instanțe cu competență specială.

1.2. Modificări importante sunt aduse prevederilor relative la excepția de necompetență, teritorială sau materială. Astfel, potrivit art. 158 alin. 3 C.pr.civ., în noua redactare, dacă instanța se declară necompetentă, hotărârea nu este supusă niciunei căi de atac, dosarul fiind trimis de îndată instanței competente sau, după caz, altui organ cu activitate jurisdicțională competent.

De asemenea, noua lege aduce clarificări cu privire la necompetența de

ordine publică sau privată, arătând și modul în care excepția necompetenței poate fi invocată de părți.

Art. 159 alin. 1 arată care sunt cazurile de necompetență de ordine publică (1. nerespectarea competenței generale, când procesul nu este de competența instanțelor judecătorești; 2. încălcarea competenței materiale, când procesul este de competența unei instanțe de alt grad; 3. nerespectarea competenței teritoriale exclusive, când procesul este de competența unei alte instanțe de același grad și părțile nu o pot înlătura), la alin. 2 arătând că în toate celelalte cazuri, necompetența este de ordine privată.

Cu privire la termenul în care poate fi invocată necompetența unei instanțe de judecată, prin noua lege se introduce în Codul de procedură civilă art. 159¹, care la alin. 1 prevede că necompetența generală a instanțelor judecătorești poate fi invocată de părți ori de către judecător în orice stare a pricinii. La alin. 2 se prevede că necompetența materială și teritorială de ordine publică poate fi invocată de părți ori de către judecător la prima zi de înfățișare în fața primei instanțe, dar nu mai târziu de începerea dezbaterilor asupra fondului.

Alin. 3 al aceluiași nou text de lege arată că necompetența de ordine privată poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare sau, când întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la prima zi de înfățișare.

Potrivit noii reglementări, judecătorul este obligat ca la prima zi de înfățișare, din oficiu, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată este competentă general, material și teritorial să judece pricina, consemnând în cuprinsul încheierii de ședință temeiurile de drept pentru care constată competența instanței sesizate (art. 159¹

alin. 4). Astfel, judecătorul va tranșa, într-o modalitate asemănătoare art. 300 C.pr.pen., relativ interlocutoriu, chestiunea competenței materiale și teritoriale în cauza respectivă.

Spunem "relativ" interlocutoriu, întrucât, potrivit alineatului ultim al art. 159¹, verificarea competenței conform alin. 4 nu împiedică formularea excepțiilor de necompetență în cazurile și condițiile prevăzute la alin. 1-3, asupra cărora judecătorul se va pronunța în condițiile legii.

Apreciem că obligativitatea verificării de către judecător a competenței la prima zi de înfățișare nu permite acestuia să invoce din oficiu o excepție de necompetență de ordine privată, ci doar să constate – atunci când este cazul – că partea ce avea interes să o invoce este decăzută din acest drept. O interpretare contrară în materia competenței ar transforma normele de ordine privată în norme de ordine publică, efect invers celui urmărit de legiuitor și care rezultă cu forța evidenței din interpretarea sistematică a aceluiași articol.

Aparent, judecătorul este forțat să se „antepronunțe” asupra unor aspecte cu privire la care încă nu s-a invocat o excepție de necompetență. Am folosit acest termen, deoarece art. 159¹ alin. 4 C.pr.civ. permite invocarea excepțiilor de necompetență chiar și după ce judecătorul s-a exprimat în cuprinsul încheierii de ședință. În realitate, întotdeauna judecătorul verifică legala sesizare și competența instanței la prima zi de înfățișare, însă rezultatul acestei operațiuni nu e materializat decât în „tăcerea” acestuia în cazul în care nu se încalcă norme de ordine publică.

Elementul de noutate este reprezentat numai de obligația de a

consemna *temeiurile de drept* pentru care constată competența instanței sesizate. „Temeiul de drept” este reprezentat de norma legală ce reglementează competența instanței sesizate, fără a fi necesară expunerea motivelor ce determină în concret încadrarea într-un text anume. Or, fiind evident că această mențiune, raportată la aparența rezultată din probele aflate la prima zi de înfățișare la dosarul cauzei, fără o dezbatere contradictorie a părților, nu constituie o dezlegare dată unui incident procedural, astfel că este posibilă revenirea asupra temeiului juridic indicat de instanță, în cazul invocării de către părți a unei excepții de ordine publică ori al completării probatoriului, dar nu mai târziu de începerea dezbaterilor asupra fondului. Prin urmare, considerăm că această situație nu poate constitui premisa formulării unei cereri de recuzare în temeiul art. 27 pct. 7 C.pr.civ. și, cu atât mai puțin, a unei cereri de abținere.

Credem că stabilirea acestui moment procesual pentru a invoca excepțiile de ordine publică este de bun augur, deoarece foarte multe condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului au fost pronunțate din cauza neadoptării unor reglementări legale care să permită soluționarea într-un termen rezonabil a proceselor, inclusiv prin nelimitarea prin intermediul prevederilor Codului de procedură civilă a casărilor succesive cu trimiterea cauzelor spre rejudecare (a vedea cauzele *Gheorghe c. României*, hotărârea din 15 martie 2007; *S.C. Concept LTD S.R.L. și Manole c. României*, hotărârea din 22 noiembrie 2007; *Popovici c. României*, hotărârea din 27 noiembrie 2009; *Gheorghe și Maria Mihaela Dumitrescu c. României*, hotărârea din 29 iulie 2008).

În același timp, se impunea responsabilizarea judecătorului cauzei în sensul verificării prealabile a competenței instanței, anterior începerii dezbaterilor pe fondul cauzei, dat fiind că după acest moment nulitatea actelor de procedură se acoperă, ceea ce poate conduce la decalaje importante în cadrul unor acțiuni de aceeași natură, ce ar fi soluționate de instanțe diferite.

2. Citarea și comunicarea actelor de procedură

2.1. O altă modificare adusă codului privește comunicarea actelor de procedură prin mijloacele moderne de comunicare (telefon, fax, poștă electronică, etc.) sau direct între părțile angrenate într-un proces civil. Apreciem că scopul acestor noi modalități de comunicare este acela al reducerii timpului în care este judecat un litigiu.

Astfel, art. 82 alin. 1 se va modifica și va avea următorul cuprins: “Orice cerere adresată instanțelor judecătorești trebuie să fie făcută în scris și să cuprindă arătarea instanței, numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor, numele și prenumele, domiciliul sau reședința reprezentanților lor, dacă este cazul, obiectul cererii și semnătura. *De asemenea, cererea va cuprinde, dacă este cazul, și datele de identificare a mijloacelor de comunicare utilizate de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax, adresa de poștă electronică sau altele asemenea*”.

Regula generală de la art. 82 alin. 1 C.pr.civ., se completează cu modificări asemănătoare aduse art. 112 și art. 115.

Astfel, “art. 112, punctele 1, 2 și ultima teză a punctului 5 se modifică și

Legea nr. 202/2010 ar trebui în același timp să fie însoțită de o campanie de responsabilizare a tuturor actorilor implicați în actul de justiție.

vor avea următorul cuprins: 1. numele și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar. *Dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a sunt aplicabile.* Dacă reclamantul locuiește în străinătate, va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul;

2. numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional. *Dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a sunt aplicabile în mod corespunzător; [...]*

Când se va cere dovada cu martori, se vor arăta numele și locuința martorilor, *dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a fiind aplicabile în mod corespunzător;*

De asemenea, "articolul 115 se modifică și va avea următorul cuprins: Întâmpinarea va cuprinde: 1. numele și prenumele, domiciliul sau reședința pârâtului ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal și contul bancar. *Dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a sunt aplicabile în mod corespunzător;*

2. excepțiile de procedură pe care pârâtul le ridică la cererea reclamantului;

3. răspunsul la toate capetele de fapt și de drept ale cererii;

4. dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt de cerere; când va cere dovada cu martori, pârâtul va arăta numele și locuința lor, *dispozițiile art. 82 alin. 1 teza a II-a fiind aplicabile în mod corespunzător;*

5. semnătura".

După cum se poate observa, modalitățile de comunicare moderne pot fi indicate de oricare dintre părți (reclamant sau pârât). Mai mult, având în vedere că și terții sunt părți în proces (intervenientul, chematul în garanție, cel arătat ca titular al dreptului), considerăm că și în privința acestora sunt aplicabile – așa cum vor fi modificate – prevederile art. 82, 112 și 115 C.pr.civ.

De asemenea, legea prevede că și martorii vor putea fi chemați în fața instanței de judecată prin mijloacele moderne de comunicare, așa cum rezultă din noua redactare a art. 112 pct. 2 și a art. 115 pct. 4 C.pr.civ.

O problemă care se pune este aceea a probei comunicării actelor de procedură. Dacă în modalitatea comunicării prin telefon sau fax proba se face, în primul caz – potrivit art. 132¹ alin. 2 teza ultimă – printr-un referat întocmit de greșierul de ședință, în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia, iar în al doilea caz prin confirmarea remisă de fax pe suport de hârtie, în cazul comunicării prin poșta electronică proba se poate realiza prin tipărirea paginii web din care rezultă faptul că s-a realizat comunicarea actului de procedură.

Apoi, trebuie avut în vedere că pentru a se realiza comunicarea prin poșta electronică părțile trebuie să depună înscrisurile într-un format electronic, apt pentru a fi transmis pe internet.

O altă posibilitate de comunicare rapidă a actelor de procedură este aceea a comunicării lor directe între părți, dacă acestea au avocat sau consilier juridic (art. 86¹ teza I, text introdus prin noua lege). Se mai arată că persoana care primește actul va atesta primirea și va consemna data primirii pe însuși exemplarul care se va depune la instanță, de îndată, sub sancțiunea neluării în seamă. Mai mult, dovada comunicării actelor poate fi făcută și prin orice alt înscris deus la dosarul cauzei prin care se atestă, sub semnătură, primirea fiecărui act de procedură care a fost comunicat.

2.2. Până în prezent, în practică, pentru a se afla domiciliul/sediul uneia dintre părți, pentru îndeplinirea procedurii de citare cu aceasta, era necesară emiterea unor adrese către instituțiile abilitate care dețin bazele de date cu domiciliile/sediile persoanelor fizice sau juridice din România. Ca atare, cauza se amâna pentru cel puțin un termen de judecată, ducând astfel la prelungirea nejustificată a proceselor.

Noua lege aduce o completare importantă Codului de procedură civilă, fiind introdus un nou articol, art. 86², care prevede în alin. 1 că, în scopul obținerii datelor și informațiilor necesare realizării procedurii de comunicare a citațiilor, a altor acte de procedură, precum și îndeplinirii oricărei atribuții proprii activității de judecată, instanțele au drept de acces direct la bazele electronice de date sau la alte sisteme de informare deținute de autorități și instituții publice. Se mai arată, în alin.

2 al aceluiași articol, că autoritățile și instituțiile prevăzute la alin. 1 au obligația de a lua măsurile necesare în vederea asigurării accesului direct al instanțelor la bazele electronice de date și sistemele de informare prevăzute la același alineat.

Cu privire la acest aspect, considerăm că sunt relevante bazele de date cu domiciliile persoanelor fizice, deținute de serviciile pentru evidența informatizată a persoanei, baza de date cu sediile sociale ale persoanelor juridice, deținute de Oficiul Național al Registrului Comerțului, dar și bazele de date cu domiciliile străinilor care își au reședința în România și nu sunt cetățeni ai Uniunii Europene.

2.3. Unele modificări au fost aduse instituției termenului în cunoștință și celei a preschimbării termenului de judecată.

Astfel, potrivit art. 153 alin. 1 partea care a depus cererea personal sau prin reprezentant legal sau convențional și a luat termenul în cunoștință, precum și partea care a fost prezentă la un termen de judecată, ea însăși sau printr-un reprezentant al ei, nu va fi citată în tot cursul judecării la acea instanță, prezumându-se că ea cunoaște termenele de judecată ulterioare; aceste dispoziții îi sunt aplicabile și părții căreia, personal sau prin reprezentant legal sau convențional, i s-a înmânat, sub semnătură de primire, citația pentru un termen de judecată, considerându-se că, în acest caz, ea cunoaște și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmânată.

De asemenea, art. 88 alin. 1 va fi completat cu un nou punct, 5¹, potrivit căruia citația va cuprinde mențiunea că, prin înmânarea citației, sub semnătură de primire, personal sau prin repre-

zentant legal sau convențional, pentru un termen de judecată, cel citat este prezumat că are în cunoștință și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată.

În acest mod, numai în cazurile în care partea sau reprezentantul său ia cunoștință nemijlocit de faptul că pe rolul unei instanțe se află un proces care îl privește, partea nu va mai fi citată pentru nici un alt termen de judecată, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 153 alin. 2 C.pr.civ.

Aceste texte legale ar putea avea ca rezultat reducerea cheltuielilor instanțelor cu citațiile. De asemenea, va responsabiliza părțile, care vor trebui să urmărească desfășurarea procesului civil care îl privește, dând substanță prevederilor art. 129 alin. 1 teza I C.pr.civ.

Relativ la preschimbarea termenului de judecată, art. 153 alin. 3 se va modifica și va avea următorul cuprins: termenul de judecată nu poate fi preschimbat decât pentru motive temeinice, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți; completul de judecată investit cu judecarea cauzei hotărăște în camera de consiliu, fără citarea părților; părțile vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat; dispozițiile art. 132¹ alin. 2 sunt aplicabile.

În acest mod se creează o procedură mai suplă cu privire la preschimbarea termenului de judecată față de procedura existentă în acest moment, procedură ce presupune citarea părților.

Mai mult, în acest mod, Codul de procedură civilă preia soluția legislativă din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești (art. 99 alin. 8), degrevând președinții de instanțe de atribuții care aparțineau – în mod necesar – președintelui completului de judecată.

3. Administrarea probatoriului

S-au adus modificări și cu privire la rolul activ al judecătorului. Art. 129 alin. 5 C.pr.civ. a fost modificat prin noua lege, astfel că judecătorii au îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale; dacă probele propuse nu sunt îndestulătoare pentru lămurirea în întregime a procesului, instanța va dispune ca părțile să completeze probele; de asemenea, judecătorul poate, din oficiu, să pună în discuția părților necesitatea administrării altor probe, pe care le poate ordona chiar dacă părțile se împotrivesc.

Cu toate acestea, lipsa – în opinia părților – a rolului activ al judecătorului în încuviințarea și administrarea mijloacelor de probă nu va mai putea fi criticată în căile de atac, responsabilizând – în acest mod – și părțile, dar și instanțele de control judiciar. Astfel la art. 129 va fi completat cu un nou alineat, 5¹, cu următorul cuprins: “Cu toate acestea, părțile nu pot invoca în căile de atac omisiunea instanței de a ordona din oficiu probe pe care ele nu le-au propus și administrat în condițiile legii”.

Apreciem că acest text are în vedere și faptul că în cazul căii de atac a apelului instanța poate administra orice probă necesară lămuririi cauzei sub toate aspectele, iar în cazul recursului a fost introdus în Codul de procedură civilă următorul text: “În cazul rejudecării după casare, cu reținere sau cu trimitere, sunt admisibile orice probe prevăzute de lege” (art. 315 alin. 3¹). Mai mult, în acest mod, reprezentanții

părților vor face toate demersurile necesare pentru aflarea adevărului în cauză, nelăsând acest aspect numai în sarcina judecătorului, care – ulterior – în calea de atac să fie criticat pentru lipsa rolului activ.

4. Norme de procedură în materie comercială

Modificări de substanță au fost aduse procedurii soluționării litigiilor în materie comercială.

Astfel, alături de concilierea directă, ca o modalitate preliminară de soluționare a litigiilor evaluabile în bani este prevăzută și medierea, așa cum rezultă din noua redactare a art. 720¹ alin. 1 C.pr.civ. Ca atare, partea interesată poate apela la oricare dintre cele două proceduri.

Cu privire la mediere, trebuie reținut că termenul de prescripție a dreptului la acțiune pentru dreptul litigios supus medierii se suspendă pe durata acestei proceduri, dar nu mai mult de 3 luni de la începerea ei (art. 720¹ alin. 1¹). După cum se poate observa, numai în cazul medierii se suspendă termenul de prescripție a dreptului la acțiune pentru dreptul litigios, iar nu și în cazul concilierii directe.

Relativ la sesizarea instanței după mediere sau după conciliere directă, art. 109 alin. 3 în noua redactare prevede că neîndeplinirea procedurii prealabile nu poate fi invocată decât de către pârât prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii.

Ca atare, chiar dacă procedura medierii sau a concilierii directe este văzută de lege ca una obligatorie, neîndeplinirea acesteia poate fi invocată numai de către pârât și numai prin întâmpinare, iar nu și de judecător.

Considerăm că, în acest mod, excepția lipsei procedurii prealabile a

concilierii directe a devenit din peremptorie și absolută, peremptorie și relativă.

5. Norme în materie succesorală

Relativ la procedura prealabilă, art. 109 alin. ultim, așa cum este modificat prin lege, prevede că la sesizarea instanței cu dezbaterea procedurii succesoriale, reclamantul va depune o încheiere emisă de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesoriale prevăzute de Codul civil și de lege; în acest caz neîndeplinirea procedurii prealabile poate fi invocată nu numai de către pârât, ci și de către instanță, din oficiu, instituind – astfel – un veritabil fine de neprimire.

6. Norme de dreptul familiei

Modificări importante sunt aduse divorțului, atât prin modificarea Codului familiei, cât și a Codului de procedură civilă, care conține normele procedurale aplicabile în materie.

În primul rând, vom prezenta modificările aduse Codului familiei, care conține normele de drept substanțial relative la divorț.

6.1. Astfel, cu privire la divorțul prin acordul soților, art. 38, așa cum va fi modificat prin noua lege, acesta va putea fi pronunțat de către instanța judecătorească indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie.

După cum se poate observa, noua reglementare înlătură condițiile restrictive care făceau imposibil divorțul prin acordul părților – până la data cererii de divorț să fi trecut cel puțin un an de la încheierea căsătoriei și să nu existe copii minori rezultați din căsătorie.

De asemenea, în același articol se arată că divorțul prin acordul soților nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție, instanța fiind obligată să verifice existența consimțământului liber și nevițiat al fiecărui soț.

6.2. Noutatea majoră a noii reglementări este dată de introducerea în Codul familiei a patru noi articole, referitoare la procedura divorțului administrativ, care instituie o procedură necontencioasă referitoare la divorț, cu condiția ca soții să nu aibă copii minori rezultați din căsătorie. Având în vedere noutatea acestei proceduri, vom prezenta pe larg aceste modificări.

Astfel, art. 38¹ prevede că dacă soții sunt de acord cu divorțul și nu au copii minori, născuți din căsătorie sau adoptați, ofițerul de stare civilă ori notarul public de la locul căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților poate constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților, eliberându-le un certificat de divorț, potrivit legii; dispozițiile art. 38 alin. 2 rămân aplicabile.

Art. 38² alin. 1 prevede că cererea de divorț se depune de soți împreună; ofițerul de stare civilă sau notarul public înregistrează cererea și le acordă un termen de 30 de zile pentru eventuala retragere a cererii de divorț.

După cum se poate observa, competența în cazul divorțului necontencios este una alternativă, aceasta aparținând ofițerului de stare civilă sau notarului public. Ca atare, după intrarea în vigoare a acestor prevederi, o cerere de divorț care se încadrează în prevederile art. 38¹ depusă la instanța de judecată va fi respinsă ca prematur formulată, invocându-se excepția prematurității, excluzând cazul prevăzut de art. 38² alin. 4 în noua redactare.

Alin. 2 al aceluiași articol dispune că la expirarea termenului de 30 de zile, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public verifică dacă soții stăruie să divorțeze și dacă, în acest sens, consimțământul lor este liber și nevițiat.

De asemenea, la alin. 3 al art. 38² se arată că, dacă soții stăruie în divorț, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public eliberează certificatul de divorț fără să facă vreo mențiune cu privire la culpa soților.

Cu privire la numele soților după divorț, alin. 4 teza I al aceluiași text legal prevede că dispozițiile art. 40 alin. 1 se aplică în mod corespunzător. Astfel, la desfacerea căsătoriei prin divorț, soții se pot învoi ca soțul care, potrivit art. 27, a purtat în timpul căsătoriei numele de familie al celuilalt soț, să poarte acest nume și după desfacerea căsătoriei

Teza a II-a a alin. 4 arată că dacă soții nu se înțeleg asupra numelui de familie pe care să îl poarte după divorț, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public emite o dispoziție de respingere a cererii de divorț și îndrumă soții să se adreseze instanței de judecată, potrivit prevederilor art. 38.

Ca atare, numai în cazul în care soții nu se înțeleg asupra numelui ce îl vor purta după divorț aceștia se pot adresa instanței de judecată competente. Apreciem că o dată cu cererea de divorț, soții sunt obligați să depună și copia certificată a dispoziției de respingere a cererii de divorț, în caz contrar fiind aplicabile, în mod corespunzător, dispozițiile art. 109 alin. 2 și 3 C.pr.civ. Chiar dacă alin. 3 al art. 109 prevede că neîndeplinirea procedurii prealabile nu poate fi invocată decât de către pârât prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii, considerăm că în cazul divorțului prin

acord, neexistând pârât, instanța va putea invoca din oficiu neîndeplinirea acestei proceduri, care va fi respinsă ca inadmisibilă, ca urmare a admiterii excepției lipsei procedurii prealabile.

Alin. ultim al art. 38² prevede că soluționarea cererilor privind alte efecte ale divorțului asupra cărora soții nu se înțeleg este de competența instanței judecătorești.

Art. 38³ alin. 1 și 2 stabilește *implicit* competența teritorială a soluționării cererii de divorț administrativ. În cazul în care cererea este depusă la primărie, competentă este primăria unde s-a încheiat căsătoria sau primăria în a cărei rază teritorială soții au avut ultima locuință comună.

Apreciem că în acest caz, competența este una absolută, soții neputând depune cererea de divorț decât la una dintre cele două primării, iar nu și la o altă primărie de pe teritoriul țării.

Relativ la competența notarului public, interpretând sistematic prevederile art. 38¹ – 38⁴, apreciem că soții pot depune cererea de divorț la orice notar public din România, aceștia având deci o plenitudine de competență în această situație.

Art. 38⁴ alin. 1 prevede că, dacă nu sunt îndeplinite condițiile art. 38¹, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public respinge cererea de divorț.

Alin. 2 al aceluiași articol prevede că împotriva refuzului ofițerului de stare civilă sau notarului public nu există cale de atac, dar soții se pot adresa cu cererea de divorț instanței de judecată, pentru a dispune desfacerea căsătoriei prin acordul lor sau în baza unui alt temei prevăzut de lege.

Alin. ultim al art. 38⁴ prevede că pentru repararea prejudiciului prin refuzul abuziv al ofițerului de stare civilă

sau notarului public de a constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților și de a emite certificatul de divorț, oricare dintre soți se poate adresa, pe cale separată, instanței competente.

Apreciem că această acțiune sancționează numai un refuz abuziv, caracter care va fi stabilit de instanța de judecată. Cu privire la prejudiciul ce poate fi reparat, considerăm că acesta poate fi material sau moral.

Întrebarea care se pune este ce prejudiciu poate fi reparat ca urmare a refuzului abuziv al ofițerului de stare civilă sau notarului public de a constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților și de a emite certificatul de divorț?

În primul rând, prejudiciul poate fi unul material sau moral. Ca atare, fiecare dintre soți poate solicita despăgubiri pentru daunele materiale sau morale suferite.

În al doilea rând, instanța competentă se va determina în funcție de criteriul valoric, ținându-se cont de suma solicitată de soț sau de prestația ce se dorește a fi îndeplinită de pârât.

În ultimul rând, se pune problema cui aparține calitatea procesuală pasivă într-un asemenea litigiu: ofițerului de stare civilă, notarului public ori altui subiect de drept public sau privat?

Cum legiuitorul nu a precizat împotriva cui se va îndrepta soțul nemulțumit, va reveni instanțelor judecătorești obligația de a stabili cui îi aparține calitatea procesuală pasivă în cazul de față.

În opinia noastră, calitate procesuală pasivă nu poate avea decât statul, care apoi poate exercita o acțiune în regres împotriva persoanei fizice direct răspunzătoare de prejudiciul produs.

Totuși, considerăm că – la o eventuală completare a acestui act

normativ – legiuitorul să precizeze cui aparține calitatea de pârât într-un asemenea litigiu și care este instanța competentă a-l judeca.

Cu privire la modificările aduse Codului de procedură civilă, prin noua lege, relativ la procedura divorțului, reținem că, potrivit art. 613¹ alin. 2, în noua redactare, primind cererea de divorț formulată în condițiile alin. 1, instanța va verifica existența consimțământului soților, după care va fixa termen pentru soluționarea cererii în camera de consiliu.

Față de vechea reglementare, când se fixa un termen de judecată de două luni, noua reglementare nu mai prevede un asemenea termen de gândire. Ca atare, în prezent, termenul va fi stabilit de sistemul Ecris, putând varia de la o judecătorie la alta, în funcție de încărcătura acesteia.

De asemenea, cererea nu se va mai judeca în ședință publică, ca în prezent, ci în cameră de consiliu.

Potrivit art. 613¹ alin. 4, în noua redactare, la cererea soților, instanța va pronunța o hotărâre cu privire la divorț potrivit alin. 3; prin aceeași hotărâre, instanța se va pronunța, potrivit legii, cu privire la numele pe care îl va purta fiecare soț după desfacerea căsătoriei și, când este cazul, cu privire la încredințarea copiilor minori și contribuția părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor; tot astfel, instanța va putea lua act de învoiala soților cu privire la alte cereri accesorii, în condițiile legii.

Potrivit alin. 5 al aceluiași text legal, în cazul în care soții nu se învoiesc asupra cererilor accesorii, instanța va continua judecata administrând probele prevăzute de lege pentru soluționarea acestor cereri.

Problema care se pune este cum se va continua judecata: în ședință publică sau tot în cameră de consiliu?

Apreciem că judecata va fi continuată în ședință publică, aceasta fiind regula prevăzută de art. 121 alin. 1 C.pr.civ., judecata în cameră de consiliu realizându-se numai dacă divorțul și cererile accesorii sunt soluționate la același termen.

7. Norme privind executarea silită

În privința executării silite, prin legea nouă se modifică art. 373 alin. 1, potrivit căruia dacă prin lege nu se dispune altfel, hotărârile judecătorești și celelalte titluri executorii se execută de executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel în care urmează să se efectueze executarea ori, în cazul urmăririi bunurilor, de către executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel în care se află acestea; dacă bunurile urmăribile, mobile sau imobile, se află în circumscripțiile mai multor curți de apel, este competent oricare dintre executorii judecătorești care funcționează pe lângă una dintre acestea.

Acest alineat trebuie coroborat și cu prevederile corespunzătoare din Legea nr. 188/2000, așa cum aceasta este modificată prin legea analizată de noi.

Astfel, potrivit art. 8 din acest act normative, executorii judecătorești își îndeplinesc atribuțiile în circumscripția curții de apel pe lângă care funcționează, dacă prin lege nu se dispune altfel.

De asemenea, art. 9 urmează a avea următorul conținut: în cazul prevăzut la art. 7 lit. a este competent executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel în a cărei rază teritorială urmează să se facă

executarea; în cazul urmăririi silite a bunurilor este competent executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel în a cărei rază teritorială sunt situate sau se află acestea; dacă bunurile urmăribile se află în circumscripțiile mai multor curți de apel, competența aparține oricăruia dintre executorii judecătorești care funcționează pe lângă una dintre acestea; în cazul prevăzut la art. 7 lit. e este competent executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde sunt situate sau se află bunurile în privința cărora s-a dispus aplicarea acestei măsuri; în cazul prevăzut la art. 7 lit. f este competent executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel în a cărei rază teritorială se va face constatarea.

Relativ la cererea de încuviințare a executării silite, a fost modificat art. 373¹ C.pr.civ., în sensul stabilirii unor termene în care executorul judecătoresc să înainteze cererea de executare silită instanței de judecată și în care instanța să o soluționeze.

Astfel, executorul judecătoresc, în termen de cel mult 5 zile de la înregistrarea cererii, va solicita instanței de executare încuviințarea executării silite. De asemenea, instanța de executare încuviințează executarea silită a obligației stabilite prin titlul executoriu, printr-o singură încheiere dată în camera de consiliu, fără citarea părților, în termen de cel mult 7 zile de la înregistrarea cererii de încuviințare a executării silite.

Cu privire la aceste termene, apreciem că sunt termene de recomandare, singurele sancțiuni aplicabile putând fi numai disciplinare, iar nu și procedurale.

Pe de altă parte, apreciem că termenul stabilit de lege este unul nerealist de scurt, având în vedere

numărul mare al acestor cereri, care reprezintă aproximativ jumătate din numărul total al dosarelor unei instanțe.

O altă modificare adusă acestui articol este în sensul stabilirii situațiilor în care instanța poate respinge cererea de încuviințare a executării silite. Astfel, instanța poate respinge cererea de încuviințare a executării silite numai dacă: 1. cererea de executare silită este de competența altui organ de executare decât cel sesizat; 2. titlul nu a fost investit cu formulă executorie, dacă, potrivit legii, această cerință este necesară pentru pornirea executării silite; 3. creanța nu este certă, lichidă și exigibilă; 4. titlul cuprinde dispoziții care nu se pot aduce la îndeplinire prin executare silită; 5. există alte impedimente prevăzute de lege.

Chiar dacă enumerarea apare ca expresă și limitativă, având în vedere pct. 5, considerăm că poate exista o varietate de cazuri în care se poate respinge cererea de încuviințare a executării silite.

O completare importantă este adusă în materia executării silite referitoare la evacuare. Astfel, în Codul de procedură civilă se va introduce art. 578¹, potrivit căruia nicio evacuare din imobilele cu destinație de locuință nu poate fi făcută de la data de 1 decembrie și până la data de 1 martie a anului următor, decât dacă creditorul face dovada că, în sensul dispozițiilor legislației locative, el și familia sa nu au la dispoziție o locuință corespunzătoare ori că debitorul și familia sa au o altă locuință corespunzătoare în care s-ar putea muta de îndată; dispozițiile alin. 1 nu se aplică în cazul evacuării persoanelor care ocupă abuziv, pe căi de fapt, fără niciun titlu, o locuință, și nici celor care au fost evacuați pentru că pun în pericol relațiile de conviețuire sau tulbură în mod grav liniștea publică.

După cum se poate observa, textul nou introdus se referă numai la imobilele cu destinație de locuință. Ca atare, o evacuare ce are în vedere un alt gen de imobile, cum ar fi un spațiu comercial, se va putea efectua și în perioada 1 decembrie – 01 martie.

De asemenea, se va putea realiza evacuarea și în această perioadă, în cazul în care creditorul și familia sa nu au la dispoziție o locuință corespunzătoare ori că debitorul și familia sa au o altă locuință corespunzătoare în care s-ar putea muta de îndată sau în cazul în care debitorul ocupă abuziv, pe căi de fapt, fără niciun titlu, o locuință, și nici celor care au fost evacuați pentru că pun în pericol relațiile de conviețuire sau tulbură în mod grav liniștea publică.

8. Norme privind dreptul contravențional

Modificări importante sunt aduse mai multor acte normative referitoare la dreptul contravențional.

8.1. Art. 34 alin. 2 din O.G. nr. 2/2001 se va modifica în sensul că, dacă prin lege nu se prevede altfel, hotărârea judecătorească prin care s-a soluționat plângerea poate fi atacată cu recurs în termen de 15 zile de la comunicare, la secția contencios administrativ a tribunalului.

Prin modificarea acestui text de drept comun din materia dreptului contravențional se stabilește ca regulă faptul că sentințele date în plângerile contravenționale pot fi recurate, putând exista – așa cum vom arăta mai jos – și excepții, când aceste sentințe sunt irevocabile.

Astfel, în cazul plângerilor contravenționale ce au ca obiect procese verbale întocmite în temeiul O.U.G. nr.

195/2002 și a Legii nr. 61/1991, sentința pronunțată de judecătorie este definitivă și irevocabilă.

Rezerva care trebuie afișată privește faptul că, deși în dreptul nostru intern contravențiile au fost scoase de sub incidența dreptului penal și procesual penal, instanțele judecătorești au apreciat în majoritate incidența art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Această interpretare s-a bazat pe faptul că în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (cauzele *Engel c. Olandei*, *Lutz c. Germaniei*, *Lauko c. Slovaciei* și *Kadubec c. Slovaciei*), acest gen de contravenții intră în sfera „acuzărilor în materie penală” la care se referă primul paragraf al articolului 6 din Convenție, concluzie bazată pe două argumente: 1. norma juridică ce sancționează astfel de fapte are caracter general (O.U.G. nr. 195/2002 și Legea nr. 61/1991 se adresează tuturor cetățenilor); 2. sancțiunile contravenționale aplicabile (amenzi contravenționale) urmăresc un scop preventiv și represiv.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat cu alte ocazii (cauzele *Eanady c. Slovaciei*, *Ziliberberg c. Moldovei*, *Neață c. României*, *Anghel c. României*) că aceste criterii (care sunt alternative, iar nu cumulative) sunt suficiente pentru a demonstra că fapta în discuție are în sensul art. 6 din Convenție „caracter penal”. Cu toate acestea, spre deosebire de contextul legislativ de la data faptelor ce au făcut obiectul hotărârilor în cauzele *Anghel* și *Neață*, în prezent nu se mai aplică sancțiunea închisorii contravenționale, astfel că viziunea Curții asupra caracterului acestor contravenții, civil sau penal, prin raportare la textul Convenției, nu

poate fi decât anticipată⁶⁸ prin raportare la jurisprudența celorlalte state, neexistând încă nicio hotărâre împotriva României prin care să fi fost dezlegat în mod direct acest aspect.

Măsura de a elimina calea de atac a recursului este – la o primă vedere – riscantă, deoarece persoanei acuzate de săvârșirea unei contravenții – în cazul în care Curtea ar reține incidența art. 6 din Convenție - îi sunt recunoscute și garanțiile specifice în materie penală, printre care și dreptul la dublu grad de jurisdicție instituit de art. 2 par. 1 al Protocolului nr. 7 adițional la Convenție.

Suntem însă de părere că toate hotărârile pronunțate cu privire la contravențiile prevăzute de O.U.G. nr. 195/2002 și de Legea nr. 61/1991 ar putea constitui excepția permisă de art. 2 par. 2 din Protocolul nr. 7, fiind vorba de fapte antisociale minore prin raportare la pericolul social general.

8.2. De asemenea, potrivit art. 118 alin. 2 din O.U.G. nr. 195/2002, în noua redactare, plângerea suspendă executarea amenzilor și a sancțiunilor contravenționale complementare de la data înregistrării acesteia până la data pronunțării hotărârii judecătorești.

După pronunțarea sentinței prin care instanța a respins plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției, în termen de 15 zile, contravenientul este obligat să se prezinte la serviciul poliției rutiere care îl are în evidență pentru a preda permisul de conducere.

9. Concluzii

Considerăm că, în ciuda unor imperfecțiuni asupra cărora nu am insistat, Legea nr. 202/2010 va constitui un real progres în sensul reducerii termenului de soluționare a proceselor civile, însă ar trebui în același timp să fie însoțită de o campanie de responsabilizare a tuturor actorilor implicați în actul de justiție, fiind lesne de sesizat că principiul celerității presupune inevitabile cauze de decădere sau de restrângere a exercițiului unor drepturi.

În același timp, caracterul „definitiv și irevocabil” (nu „definitiv și iremediabil”) al hotărârilor pronunțate în primă și ultimă instanță trebuie să constituie un factor de responsabilizare a judecătorului chemat să spună dreptul, iar nu o dezpovărare de presiunea controlului judiciar al soluției pronunțate.

⁶⁸ A se vedea Serena Dencă, *Sarcina probei și limitele prezumției de nevinovăție în materia plângerilor contravenționale analizate în lumina*

Convenției Europene a Drepturilor Omului, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 4/2008, p. 33-50.